

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/B/2014/2268378749

**Podstata a význam zásady opatrnosti v účtovníctve
podnikateľov**

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Podstata a význam zásady opatrnosti v účetnictve podnikatel'ov

Bakalárska práca

Študijný program: Účetníctvo

Študijný odbor: 6209 Účetníctvo

Školiace pracovisko: Katedra účetníctva a audítorstva

Vedúci záverečnej práce: Katarína Varinská, Ing.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Abstrakt

ANTAL, Michal: *Podstata a význam zásady opatrnosti v účetnictve podnikatel'ov*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Katarína Varinská – Bratislava: FHI EU, 2014, 42 strán.

Cieľom záverečnej práce je charakterizovať podstatu a význam uplatňovania zásady opatrnosti v účetnictve podnikatel'ov, ako jednej zo všeobecne uznávaných účtovných zásad, ktorá prostredníctvom obozretných krokov zabráňuje prenášaní rizík a strát do budúcnosti. Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola je venovaná teoretickým východiskám účtovných zásad uplatňovaných na území Slovenskej republiky v účetnictve podnikatel'ov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, vychádzajúc z platnej legislatívy. Taktiež sa venuje objasneniu jednotlivých účtovných zásad a ich členeniu, s dôrazom na zásadu opatrnosti. V ďalšej časti je charakterizovaný stanovený cieľ práce, postupy vypracovania a metódy použité pri skúmaní a spracovaní získaných informácií. Záverečná kapitola sa zaoberá vybranými nástrojmi uplatňovanými pri dodržiavaní zásady opatrnosti, ktorými sú rezervy, opravné položky a tiché rezervy, ku ktorým sú uvedené praktické príklady. Výsledkom riešenia danej problematiky je na základe získaných teoretických poznatkov súbor príkladov, ktoré napomáhajú lepšiemu pochopeniu uplatnenia zásady opatrnosti v praxi.

Kľúčové slová: účtovné zásady, zásada opatrnosti, rezervy, opravné položky

Abstract

ANTAL, Michal: *The nature and importance of the prudence principle in business accounting*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Business Informatics; Department of Accountancy and Auditing. – Thesis supervisor: Ing. Katarína Varinská – Bratislava: FHI EU, 2014, 42 pages.

The objective of the bachelor thesis is to characterize the nature and importance of application of the prudence principle in business accounting, as one of the generally accepted accounting principles, which by using prudent steps prevents from transmission of risks and losses to the future. The thesis is divided into three chapters. The first chapter is dedicated to theoretical basis of accounting principles applied in Slovakia, for entrepreneurs using double-entry bookkeeping, based on Slovak accounting legislation. Also is dedicated to explanation and dividing of all accounting principles, focusing on prudence principle. In the next part is characterized main objective of thesis, procedures of elaboration of thesis, methods used for investigation and processing of obtained information. The last chapter deals with selected accounting tools applied to follow prudence principle. As these accounting tools are considered reserves, provisions and hidden reserves, which are described with practical examples. The result of chosen topic, is by the set of examples based on obtained theoretical knowledge, help better understand to application of prudence principle in practice.

Key words: accounting principles, prudence principle, reserves, provisions

Obsah

Úvod	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	9
1.1 Teoretické východiská účtovných zásad	9
1.2 Účtovné zásady v účtovníctve účtovných jednotiek – podstata a význam	12
1.3 Zásada opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek – nástroje a spôsoby jej uplatnenia	16
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	19
3 Výsledky práce a diskusia	21
3.1 Rezervy ako nástroj aplikovania zásady opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek	21
3.1.1 Rezervy súvisiace s obstaraním majetku účtovnej jednotky – tvorba a účtovanie	23
3.1.2 Rezervy na náklady účtovnej jednotky – tvorba a účtovanie	25
3.1.3 Rezervy na bonusy, rabaty, skontá a na vrátenie kúpnej ceny pri reklamácií – tvorba a účtovanie.....	26
3.2 Opravné položky k majetku ako nástroj aplikovania zásady opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek	28
3.2.1 Opravné položky k dlhodobému hmotnému majetku a dlhodobému nehmotnému majetku účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie	29
3.2.2 Opravné položky k zásobám účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie	31
3.2.3 Opravné položky k finančnému majetku účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie	33
3.2.4 Opravné položky k pohľadávkam účtovnej jednotky– tvorba a zúčtovanie	35
3.3 Tiché rezervy – vznik a pôsobenie na výsledok hospodárenia účtovnej jednotky	38
Záver	41
Zoznam použitej literatúry	42

Zoznam skratiek

Účtovné doklady

IUD	interný účtovný doklad
PFA	prijatá faktúra
PRÍ	príjemka na sklad
VBÚ	výpis z bankového účtu
KPZ	kúpno-predajná zmluva
VFA	vystavená faktúra

Úvod

Poskytovanie ekonomických informácií o účtovnej jednotke, ktoré sú určené rôznym používateľom, predstavuje cieľ účtovníctva. Používatelia týchto informácií vyžadujú, aby získané informácie o účtovnej jednotke boli pre nich užitočné a aby bola zabezpečená porovnateľnosť informácií z účtovníctva medzi rôznymi účtovnými jednotkami. Preto musia účtovné jednotky postupovať pri vedení účtovníctva a zostavovaní účtovnej závierky na základe určitých účtovných zásad a účtovných metód. Zásada opatrnosti patrí medzi všeobecne uznávané účtovné zásady a jej úlohou je zabezpečiť, aby sa zabránilo prenášaniam rizík a strát do budúcnosti, a to obozretným posudzovaním neurčitých skutočností.

V prvej kapitole záverečnej práce sú vymedzené teoretické východiská, z ktorých účtovné zásady vychádzajú. Tieto východiská tvoria právne normy, teda predovšetkým zákony a opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky. Ďalej sú v prvej kapitole charakterizované jednotlivé účtovné zásady a ich rozdelenie, pričom kladieme dôraz na zásadu opatrnosti.

V druhej kapitole objasňujeme význam a cieľ záverečnej práce a vymedzujeme si čiastkové ciele, prostredníctvom ktorých sa dopracujeme k naplneniu hlavného cieľa práce. Stručne opisujeme metódy skúmania, použité pri tvorbe práce.

Posledná, tretia kapitola je zameraná na nástroje používané pri uplatňovaní zásady opatrnosti v rámci sústavy podvojného účtovníctva. Zameriavame sa na rezervy, opravné položky a tiché rezervy, ktorých tvorba a zúčtovanie, respektíve vznik pri tichých rezervách, sú uvedené na jednoduchých praktických príkladoch, slúžiacich na lepšie pochopenie vybranej problematiky.

Záverečnú prácu sme sa rozhodli spracovať tak, aby jej čitateľ pochopil využitie zásady opatrnosti v praxi, a s ňou spojenú tvorbu rezerv, opravných položiek a vznik tichých rezerv, ktorých účtovanie je súčasťou takmer každej účtovnej jednotky. Veríme, že mu v tom pomôžu najmä praktické príklady, ktoré pomôžu lepšie pochopiť podstatu a vplyv vybraných účtovných nástrojov na hospodársku činnosť účtovnej jednotky.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Každá účtovná jednotka na území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) musí dodržiavať právnu úpravu účtovníctva založenú na právnych normách platných na území SR a z nej vyplývajúce účtovné zásady. *„Vznik a vývoj účtovných zásad nemôžeme oddeliť od vzniku a vývoja účtovníctva; postupne sa vyvíjali tak, ako sa vyvíjalo samotné účtovníctvo. Zásady a metódy uplatňované v účtovníctve môžu preto byť odlišné v jednotlivých národných a nadnárodných úpravách účtovníctva. V súčasnosti sa v účtovníctve uplatňujú zásady, ktoré súvisia s existenciou trhovej ekonomiky.“*¹

V kapitole si definujeme teoretické východiská účtovných zásad. Ďalej stručne popíšeme jednotlivé zásady, ktoré sa uplatňujú v účtovníctve podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, ich podstatu a spôsob, akým sa uplatňujú. Zvlášť sa budeme venovať zásade opatrnosti, aby sme sa lepšie oboznámili s jej podstatou a prejavmi v účtovníctve na území SR. Vysvetlíme si, akým spôsobom sa prejavuje pri tvorbe rezerv a opravných položiek k majetku.

1.1 Teoretické východiská účtovných zásad

V SR rozlišujeme z hľadiska hierarchie v oblasti účtovníctva nasledujúce druhy právnych noriem :

1. zákony,
2. opatrenia Ministerstva financií SR,
3. metodické pokyny,
4. vnútorné predpisy účtovnej jednotky.

Základnou, všeobecne záväznou právnou normou na úrovni zákonov, je **zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov** (ďalej len „zákon o účtovníctve“). Zákon o účtovníctve je záväzný pre všetky účtovné jednotky², ktoré predstavujú určitý ekonomický celok a ich povinnosťou je viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku. Upravuje najmä rozsah, spôsob a preukázateľnosť vedenia účtovníctva a rozsah, obsah a preukázateľnosť účtovnej závierky. Rozsah vedenia účtovníctva

¹ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 97. ISBN 978-80-8078-418-8.

² Účtovné jednotky sú vymedzené v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov v § 1 ods. 1 a). Účtovnými jednotkami rozumieme v záverečnej práci podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva.

a účtovnej závierky je vymedzený predmetom účtovníctva. Spôsob vedenia účtovníctva je daný rozsahom činností, ktoré sú účtovné jednotky povinné vykonať, aby zabezpečili podmienky zákona o účtovníctve. Preukázateľnosť vedenia účtovníctva a účtovnej závierky sa zabezpečuje účtovnými záznamami a vykonaním inventarizácie. „*Inventarizáciou overuje účtovná jednotka, či stav majetku, záväzkov a rozdielu majetku a záväzkov v účtovníctve zodpovedá skutočnosti.*“³

Opatrenia vydávané Ministerstvom financií SR pre oblasť účtovníctva priamo nadväzujú na zákon o účtovníctve. Opatrenia sú všeobecne záväzné právne normy, ktoré sú účtovné jednotky povinné dodržiavať, ak sa ich týkajú. Ohlásenie vydania nového opatrenia sa uvádza v Zbierke zákonov SR, no samotný text opatrenia je uverejnený vo Finančnom spravodajcovi, ktorý vydáva každoročne Ministerstvo financií SR.

Ministerstvo financií SR vydáva okrem opatrení aj metodické pokyny, ktoré nenariaďujú účtovným jednotkám žiadne povinnosti. Slúžia len ako dodatočné informácie a usmernenia, obsahujúce možný návod pri riešení špecifických problémov. Rovnako ako opatrenia, sú publikované vo Finančnom spravodajcovi.

Vnútny predpis je účtovnou jednotkou vydaný dokument, ktorý sa po schválení stáva pre ňu záväzným a má silu právnej normy. Tvorí sa z dôvodu, že každá účtovná jednotka vykonáva svoju činnosť v rôznych podmienkach, objeme, či používa iné techniky spracovania účtovníctva. Slúži pri prijímaní rozhodnutí, v ktorých právne normy umožňujú alternatívne riešenia a dovoľuje účtovným jednotkám zvoliť si také postupy účtovania, ktoré zodpovedajú ich konkrétnej situácii.⁴

Cieľ účtovníctva, teda poskytovanie informácií prostredníctvom účtovnej závierky o finančnej situácii, výnosnosti a o zmenách vo finančnej situácii účtovnej jednotky vždy za určité časové obdobie v peňažnom vyjadrení rôznym používateľom, ktorí na ich základe prijímajú ekonomické rozhodnutia, sa zabezpečuje aplikáciou účtovných zásad. Za ich uplatnenie a aplikáciu je zodpovedná účtovná jednotka sama.

Účtovné zásady a účtovné metódy sú súčasťou právnej úpravy účtovníctva. Na území SR sú zakomponované do zákona o účtovníctve a opatrení Ministerstva financií SR. Napriek tomu že, terminológia zákona o účtovníctve v súvislosti s účtovnými zásadami a účtovnými metódami je nejasná, nerozlišuje sa medzi pojmi ako je napríklad metóda, zásada, spôsob, postup, princíp či pravidlo, môžeme tvrdiť, že účtovné zásady

³ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 29 ods. 1.

⁴ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 120-125. ISBN 978-80-8078-418-8.

a účtovné metódy uplatňované v SR sú zhodné s účtovnými zásadami a metódami platnými na celom svete.⁵

Účtovné zásady teda predstavujú určitý súbor pravidiel, princípov a zákonitostí, ktoré sú platné pre vedenie účtovníctva a zostavovanie účtovnej závierky. Účtovné metódy používajú účtovné jednotky na zabezpečenie dodržiavania účtovných zásad. Účtovnou metódou sa rozumie určitý postup, spôsob, ktorým sa zabezpečí dodržiavanie účtovných zásad použitých účtovnou jednotkou v účtovníctve a pri zostavovaní účtovnej závierky.⁶

Základnou zásadou v podvojnom účtovníctve je zásada verného a pravdivého zobrazenia skutočnosti, ktorou sa zabezpečuje cieľ účtovníctva, teda podávanie verného a pravdivého obrazu o skutočnostiach účtovaných v účtovníctve a vykazovaných v účtovnej závierke účtovnej jednotky. Ak má účtovná závierka poskytnúť verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, musí účtovná jednotka účtovať tak, aby dodržala všetky účtovné metódy zakotvené v právnej úprave účtovníctva a použila iba tie účtovné metódy, ktoré sú dovoľené príslušnou právnou úpravou. Z pohľadu účtovnej jednotky je teda cieľom účtovníctva podávať verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré predstavujú predmet účtovníctva, interným alebo externým používateľom informácií. Zásade verného a pravdivého zobrazenia sú podriadené všetky ostatné účtovné zásady.

Všetky zásady, ktorými sa riadi účtovníctvo sú rozdelené do dvoch skupín :

1. Elementárne účtovné zásady – predstavujú prirodzené požiadavky, bez ktorých by sme o účtovníctve vôbec nemohli uvažovať. Označujú sa taktiež ako predpoklady, východiská existencie účtovníctva. Medzi elementárne účtovné zásady patria:

- a) zásada účtovnej jednotky,
- b) zásada merania pomocou peňažnej jednotky,
- c) zásada účtovného obdobia,
- d) zásada nepretržitosti pokračovania činnosti,
- e) zásada preukázateľnosti účtovníctva,
- f) bilančný princíp.

2. Všeobecne uznávané účtovné zásady – tieto zásady sú spojené s vecnou, teda obsahovou stránkou účtovníctva. Určujú pravidlá pre identifikáciu, oceňovanie

⁵ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 100. ISBN 978-80-8078-418-8.

⁶ ŠULOVSÁ, M. 2007. Zmeny účtovných zásad a účtovných metód a ich zobrazenie v účtovníctve podnikateľa. *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2007, vydanie 9 [2. 4. 2014]. Dostupné na internete : <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/zmeny-uctovnych-zasad-a-uctovnych-metod-a-ich-zobrazenie-v-uctovnictve-podnikatela.m-760.html> ISSN 1338-175X.

a vykazovanie majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov, výnosov, výsledku hospodárenia, no taktiež aj iných aktív a iných pasív. Sú to nasledujúce zásady:

- a) zásada bilančnej kontinuity,
- b) kontinuita v používaní účtovných zásad a účtovných metód,
- c) zásada podstaty prednosti pred formou,
- d) zásada zákazu kompenzácie majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, príjmov a výdavkov,
- e) aktuálny princíp,
- f) zásada oceňovania v historických cenách,
- g) zásada opatrnosti,
- h) vecné a časové priradovanie nákladov k výnosom.

Elementárne účtovné zásady a všeobecne uznávané účtovné zásady sú pre fungovanie účtovníctva rovnako dôležité.⁷

1.2 Účtovné zásady v účtovníctve účtovných jednotiek – podstata a význam

Elementárne účtovné zásady vymedzujú podmienky, bez ktorých by nebolo možné, aby účtovníctvo plnilo svoje funkcie. Elementárnymi účtovnými zásadami sú:

Zásada účtovnej jednotky:

1. sa zaoberá vymedzením účtovnej jednotky ako celku, čo znamená, že sa musí oddeliť majetok a záväzky účtovnej jednotky od majetku a záväzkov vlastníkov účtovnej jednotky,
2. určuje hranice oddeľujúce účtovnú jednotku od okolia,
3. vedenie účtovníctva a tvorba účtovnej závierky sa zostavuje za účtovnú jednotku ako za celok, odhliadnuc od jej vnútorného členenia,
4. za vedenie účtovníctva a zostavenie účtovnej závierky je zodpovedná účtovná jednotka.⁸

Zásada merania pomocou peňažnej jednotky znamená, že účtovná jednotka účtuje len o skutočnostiach, ktoré sa dajú oceniť a musí viesť účtovníctvo a zostavovať

⁷ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 98 – 108. ISBN 978-80-8078-418-8.

⁸ ŠLOSÁROVÁ, A. 2012. *Základy účtovníctva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 s. 18. ISBN 978-80-225-3391-1.

účtovnú závierku v peňažných jednotkách v podmienkach SR v mene euro. Nepeňažné jednotky, teda naturálne či pracovné, sa v účtovníctve používajú len doplnkovo.

Zo **zásady účtovného obdobia** vyplýva, že účtovná jednotka je povinná viesť účtovníctvo odo dňa svojho vzniku až do dňa svojho zániku a musí účtovať a vykazovať skutočnosti v tom účtovnom období, s ktorým časovo a vecne súvisia. „*Účtovné obdobie je časový úsek (interval), do ktorého sa účtujú skutočnosti, ktoré s ním časovo a vecne súvisia, za ktoré sa vyčísluje výsledok hospodárenia a zostavuje účtovná závierka. Účtovným obdobím je kalendárny rok a môže ním byť aj hospodársky rok.*“⁹

Zásada nepretržitosti pokračovania v činnosti znamená, že účtovná jednotka zostavuje riadnu účtovnú závierku za predpokladu, že nemá v úmysle ukončiť svoju činnosť minimálne v priebehu nasledujúcich 12 mesiacov odo dňa jej zostavenia. Za elementárnu zásadu sa považuje preto, lebo nemá zmysel viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku, ak účtovná jednotka nemá v úmysle pokračovať vo svojej činnosti neobmedzenú dobu.

Zásada preukázateľnosti účtovníctva sa viaže obzvlášť na schopnosť účtovníctva zaznamenávať činnosti súvisiace s činnosťou účtovnej jednotky. Zabezpečenie preukázateľnosti sa vykonáva účtovnou dokumentáciou, teda zaznamenávaním účtovných prípadov, predovšetkým prostredníctvom účtovných dokladov a vykonaním inventarizácie, ktorou sa overuje vecná správnosť účtovníctva.

Bilančný princíp predstavuje základný princíp podvojného účtovníctva a znamená, že sa na majetok musíme pozerat' z dvoch hľadísk:

1. z hľadiska formy, v ktorej sa majetok nachádza,
2. z hľadiska zdrojov, z ktorých majetok pochádza, pričom tieto zdroje ďalej členíme na vlastné imanie a záväzky.

Takýto pohľad je základom konštrukcie súvahy a je premietnutý v bilančnej rovnici, ktorú môžeme vyjadriť v tvare : MAJETOK=VLASTNÉ IMANIE + ZÁVÄZKY

⁹ ŠLOSÁROVÁ, A. 2012. *Základy účtovníctva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 s. 21. ISBN 978-80-225-3391-1.

MAJETOK	
PODĽA FORMY <i>V čom?</i>	PODĽA ZDROJOV <i>Z čoho?</i>
V akých konkrétnych druhoch má podnik uložené prostriedky?	Odkiaľ podnik získal majetok, z akých zdrojov ho financoval?

Schéma č. 1 Podstata bilančného princípu v účtovníctve

Zdroj: ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava: IURA EDITION, 2011. s.46.

Zásada verného a pravdivého zobrazenia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva je základnou, všeobecne uznávanou zásadou a je nadradená všetkým ostatným účtovným zásadám. Táto zásada má dve stránky:

1. objektívnu – súvisí s verným zobrazením skutočností, čím sa zabezpečuje objektívnosť účtovníctva;
2. subjektívnu – súvisí s pravdivým zobrazením skutočností, z čoho vyplýva, že účtovná jednotka musí použiť tie účtovné zásady a účtovné metódy, ktoré vedú k dosiahnutiu verného zobrazenia skutočností.¹⁰

Ďalšie základné, všeobecne uznávané zásady môžeme bližšie charakterizovať ako:

Zásadu bilančnej kontinuity v činnosti účtovnej jednotky môžeme preukázateľným spôsobom overiť v rámci výkazu súvahy, kde sa suma strany aktív musí rovnať sume strany pasív a pri prechode z jedného účtovného obdobia do nasledujúceho musí byť tiež za nemenených podmienok zabezpečený prenos rovnakého stavu majetku a zdrojov jeho krytia do bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia. Ak účty hlavnej knihy v účtovnom období uzatvárame prostredníctvom účtu 702 – *Konečný účet súvahový*, ktorý je charakterom aktívny a otvárame prostredníctvom účtu 701 – *Začiatkový účet súvahový*, ktorý je charakterom pasívny, potom musí platiť, že suma strany Má Dať účtu 702 – *Konečný účet súvahový* sa rovná sume strany Dal účtu 701 – *Začiatkový účet súvahový* a strana Má Dať účtu 702 – *Konečný účet súvahový* sa musí rovnať sume na strane Dal účtu 701 – *Začiatkový účet súvahový*.¹¹ Dodržaním tejto zásady plníme, okrem iného, elementárny predpoklad účtovníctva – zásadu účtovného obdobia.

¹⁰ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 105 – 108. ISBN 978-80-8078-418-8.

¹¹ FABIAN, Š. 2011. Zásady a metódy vedenia účtovníctva príspevkovej organizácie. *Účtovníctvo ROPO a obcí v praxi*. [online]. 2011, vydanie 6 [13. 4. 2014]. Dostupné na internete : <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/uctovnictvo-ropo-a-obci-v-praxi/zasady-a-metody-vedenia-uctovnictva-prispevkovej-organizacie.m-41.html> ISSN 1339-1631.

Zásada kontinuity v používaní účtovných zásad a účtovných metód požaduje, aby jednotlivé položky účtovnej závierky boli rovnako usporiadané a prezentované v každom účtovnom období a tiež, aby sa používali rovnaké postupy účtovania a oceňovania počas celého účtovného obdobia, ako aj v dvoch po sebe nasledujúcich účtovných obdobiach. Dodržaním zásady sa teda zabezpečí, aby informácie v účtovných závierkach dvoch po sebe nasledujúcich období boli porovnateľné.

Aby účtovná jednotka dodržala **zásadu prednosti podstaty pred formou**, musí účtovať a vykazovať v súvahe ten majetok, ktorý využíva, teda má nad ním kontrolu, aj keď nie je jeho vlastníkom. Ak má teda účtovná jednotka napríklad prenajaté výrobné zariadenie formou operatívneho lízingu od inej účtovnej jednotky a prináša jej ekonomický úžitok, bude o ňom účtovať aj ho vykazovať v súvahe, napriek tomu, že vlastníkom zariadenia je účtovná jednotka prenajímateľ.

Zásada zákazu kompenzácie majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, príjmov a výdavkov požaduje, aby účtovná jednotka účtovala o týchto položkách vždy samostatne, aj v tom prípade, že sa vzťahujú na rovnakú skutočnosť. Ak má napríklad účtovná jednotka voči inej účtovnej jednotke pohľadávku a súčasne záväzok, a dohodnú sa na vzájomnom započítaní pohľadávok (záväzkov), účtovná jednotka musí zachytiť všetky jednotlivé účtovné prípady, aby sa nestratila vypovedacia informačná schopnosť účtovníctva.

Akruálny princíp prikazuje účtovnej jednotke účtovať náklady a výnosy v tom účtovnom období, v ktorom vznikli, odhliadnuc od toho, kedy nastal pohyb peňažných prostriedkov, ktoré sa na ne vzťahujú. Uplatňovanie akruálneho princípu súvisí s časovým rozlíšením nákladov a výnosov. Napríklad, ak účtovná jednotka X poskytla účtovnej jednotke Y ku koncu účtovného obdobia 01 službu, na ktorú jej vystavila faktúru, vznikla jej pohľadávka voči tejto účtovnej jednotke a súčasne výnos. Pohľadávka nebola do konca účtovného obdobia 01 uhradená, no výnos sa vzťahuje na toto účtovné obdobie a musí sa v plnej sume zahrnúť do výsledku hospodárenia účtovného obdobia 01. Prijatie peňažných prostriedkov od účtovnej jednotky Y v účtovnom období 02 už nebude mať žiadny vplyv na výsledok hospodárenia v účtovnom období 02.

Zásada oceňovania v historických cenách znamená, že majetok sa oceňuje v tom období, v ktorom bol obstaraný kúpou, vytvorený vlastnou činnosťou, alebo získaný iným spôsobom a na obdobie, keď záväzok vznikol. Výhodou oceňovania v historických cenách je ich preukázateľnosť na základe účtovných dokladov, podľa ktorých sa majetok a záväzky ocenili prvotne. Ak napríklad v prípade zásob, účtovná jednotka zistí, že na

konci účtovného obdobia sa reálna hodnota majetku znížila oproti pôvodnému oceneniu v historickej cene, môže k tomuto majetku vytvoriť opravnú položku v sume predstavujúcej toto zníženie. Opravná položka predstavuje nástroj, pomocou ktorého sa nepriamo zníži ocenenie zásob na ich účtovnú hodnotu. V tejto zníženej hodnote sa vykážu aj v súvahe.

Vecné a časové priradenie nákladov k výnosom chápeme ako súvislosť medzi nákladmi a výnosmi vzniknutými v tom istom účtovnom období. Podstatu tejto zásady tvorí princíp súmerateľnosti výnosov a nákladov, ktorý predpokladá priradzovanie nákladov k výnosom vzťahujúcim sa na to isté obdobie, a z ktorých vypočítame výsledok hospodárenia. To značí, že ak účtovnej jednotke vznikol náklad, je povinná zaúčtovať s ním súvisiaci výnos a naopak, ak účtovnej jednotke vznikol výnos, musí zaúčtovať náklad, ktorý s ním súvisí.

Zásadu opatrnosti môžeme stručne charakterizovať tak, že účtovná jednotka v účtovnej závierke vykáže len tie výnosy, ktoré boli ku dňu, ku ktorému sa účtovná závierka už zrealizované. Na druhej strane musí v účtovnej závierke zohľadniť všetky predpokladané riziká a straty. Tejto zásade sa budeme bližšie venovať v nasledujúcej kapitole.¹²

1.3 Zásada opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek – nástroje a spôsoby jej uplatnenia

Účtovná jednotka musí pristupovať k účtovníctvu s opatnosťou a zvoliť rozumný odhad krokov, ktoré jej zabránia v tom, aby prenášala riziká a straty do budúcnosti. Znamená to, že v neistých podmienkach prostredníctvom vykonaných odhadov nenadhodnocuje majetok a výnosy a nepodhodnocuje záväzky a náklady.

Opodstatnenosť zásady opatrnosti v účtovníctve podnikateľov sa prejavuje v troch oblastiach, a to:

1. v oblasti nákladov a výnosov,
2. v oblasti majetku a záväzkov,
3. v oblasti poskytovania informácií, o ktorých sa neúčtuje, ale uvádzajú sa v poznámkach účtovnej závierky.

¹² ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava : IURA EDITION, 2011 s. 109 – 116. ISBN 978-80-8078-418-8.

Pri uplatňovaní zásady opatrnosti musí účtovná jednotka dodržiavať a aplikovať nasledovné princípy:

1. **Realizačný princíp** súvisí s momentom realizácie v účtovníctve. Znamená, že očakávané, no neisté výnosy (zisky) sa neúčtujú a nevykazujú v účtovnej závierke. Účtujú a vykazujú sa v účtovnej závierke iba tie výnosy (zisky), ktoré ku dňu zostavenia účtovnej závierky boli už zrealizované. Predpokladané riziká a predpokladané straty naopak musia byť zohľadnené v účtovnej závierke.
2. **Imparitný princíp**, pre lepšie pochopenie ho môžeme nazvať aj nerovnaký. Vychádza z takého prístupu zásady opatrnosti, pri ktorého uplatňovaní sa inak pozeráme na nerealizované zisky, neúčtujeme ich a nevykazujeme v účtovnej závierke, a inak sa pozeráme na nerealizované straty, ktoré účtujeme a vykazujeme v účtovnej závierke.
3. **Princíp nižšej (najnižšej) ceny** hovorí, že pri ocenení sa použije nižšia cena. *„Uplatnenie tohto princípu spočíva v tom, že pri oceňovaní majetku pri bilancovaní možno z rôznych cien, ktoré prichádzajú do úvahy – vychádzajúc z historických alebo bežných cien (napr. trhovú, výrobnú, obstarávaciu, burzovú cenu a pod.) použiť tú, ktorá je najnižšia, čím sa zabezpečí, aby sa nevykazovali nerealizované zisky a vykazovali nerealizované straty. Pri uplatnení princípu nižšej ceny môže dochádzať k tvorbe tzv. tichých rezerv.“*¹³
4. **Princíp osvetľovania hodnoty** sa uplatňuje, ak účtovná jednotka získala medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej zostavenia informácie, ktoré by mohli byť dôležité pre používateľov informácií z účtovníctva, vzhľadom na posúdenie finančnej situácie účtovnej jednotky. Tieto informácie musí účtovná jednotka v rámci dodržania zásady opatrnosti uviesť v poznámkach účtovnej závierky tak, aby k nim mali používatelia prístup. Nemôže o nich účtovať, pretože nespĺňajú podmienky na zaúčtovanie na účtoch hlavnej knihy.

Zásada opatrnosti napomáha účtovným jednotkám pomocou uplatňovania vyššie uvedených princípov predchádzať rizikovosti prostredia, v ktorom sa nachádzajú. Miera rizikovosti jednotlivých položiek majetku účtovnej jednotky je značná. Účtovná jednotka nemá istotu, že sa mu napríklad vráti obstarávaciu cenu nakúpeného dlhodobého hmotného

¹³ PAKŠIOVÁ, R. 2011. Možnosti oceňovania a ohodnocovania v účtovníctve. *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2011, vydanie 5 [13. 4. 2014]. Dostupné na internete: <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/moznosti-ocenovania-a-ohodnocovania-v-uctovnictve.m-1477.html> ISSN 1335-7034.

majetku v tržbách za predané výrobky. Často nastáva prípad, že hodnota hotových výrobkov, zásob v procese ich skladovania klesne, čo spôsobí pokles predajnej ceny. Takisto vzniká riziko, že sa podniku nevráti celá čiastka pohľadávok za vyfakturované a dodané výkony poskytnuté svojim odberateľom. Aby účtovná jednotka dodržala obozretnosť vychádzajúcu zo zásady opatrnosti, využíva nástroje, prostredníctvom ktorých čiastočne predchádza spomínaným podnikateľským rizikám a zabezpečuje nimi verné a pravdivé zobrazenie skutočností v účtovnej závierke. Týmito nástrojmi sú rezervy, tiché rezervy, opravné položky a odpisy.

Rezervy sú definované v zákone o účtovníctve: „*Rezervy sú záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou*“¹⁴. Účtovná jednotka účtuje rezervy počas účtovného obdobia, ak jej vznikol záväzok, ktorý v čase vzniku účtovného prípadu nemá istý termín splatnosti, alebo nie je istá suma záväzku, ktorú musí účtovná jednotka zaplatiť, prípadne nie sú isté obe tieto skutočnosti. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka je účtovná jednotka povinná vytvoriť rezervy, aby zabezpečila úplnosť účtovníctva.

Opravné položky tvorí účtovná jednotka, ak je opodstatnené predpokladať, že nastalo zníženie hodnoty majetku oproti jeho oceneniu v účtovníctve. Predpoklad zníženia hodnoty majetku je opodstatnený, ak nastala skutočnosť, ktorá je dôvodom na odhad zníženia budúcich ekonomických úžitkov majetku. Výška opravnej položky sa účtuje v sume predpokladaného zníženia hodnoty majetku oproti jeho oceneniu v účtovníctve. Tvorí sa len k majetku, a to dlhodobému hmotnému majetku, dlhodobému nehmotnému majetku, finančnému majetku, zásobám a pohľadávkam.¹⁵

¹⁴ Zákon č. 431/2002 o účtovníctve v znení neskorších predpisov, § 26 ods. 5.

¹⁵ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2012. *Vybrané kapitoly z účtovníctva podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 s. 30-37. ISBN-978-80-225-3528-1.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Všetky účtovné jednotky sú zodpovedné za vedenie účtovníctva a zostavovanie účtovnej závierky. Účtovné jednotky sú povinné viesť účtovníctvo v súlade s platnými právnymi normami a dodržiavať pri jeho vedení všeobecne uznávané účtovné zásady. Bez dostatočných znalostí z oblasti aplikácie účtovných zásad by nemohli účtovné jednotky viesť účtovníctvo tak, aby poskytovalo verný a pravdivý obraz. Ak účtovné jednotky zostavia účtovnú závierku z údajov z účtovníctva, ktoré nebudú verné a pravdivé, nedodržia by najvyšší princíp účtovníctva, zásadu verného a pravdivého zobrazenia. Všetky ostatné účtovné zásady sú podriadené zásade verného a pravdivého zobrazenia a ich dodržiavaním a aplikáciou účtovné jednotky zabezpečujú verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovania a vykazovania účtovnej jednotky.

Cieľom záverečnej práce je charakterizovať zásadu opatrnosti, ako jednu zo všeobecne uznávaných účtovných zásad, vysvetliť princípy ktoré sa musia pri jej uplatňovaní dodržiavať a uviesť jej praktickú aplikáciu v účtovníctve podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, prostredníctvom nástrojov, ktoré sa využívajú na jej dodržiavanie. Na aplikáciu zásady opatrnosti využívajú účtovné jednotky rôzne nástroje, pričom v práci sa bližšie venujeme rezervám, opravným položkám a tichým rezervám. S týmito nástrojmi sa bežné účtovné jednotky v podvojnom účtovníctve stretávajú v podmienkach SR veľmi často a je potrebné ovládať ich aplikáciu. Z dôvodu rozsahu práce sa nevenujeme odpisom.

Za čiastkové ciele záverečnej práce sme si určili:

1. charakterizovanie vybraných druhov rezerv, opravných položiek a tichých rezerv,
2. objasnenie spôsobu tvorby a účtovania rezerv, opravných položiek a tichých rezerv v podvojnom účtovníctve,
3. preukázanie dodržania zásady opatrnosti pri účtovaní rezerv, opravných položiek a tichých rezerv na konkrétnych účtovných prípadoch, ktoré môžu nastať v účtovnej jednotke.

V prvej kapitole sme syntézou informácií získaných z dostupnej literatúry z oblasti účtovníctva, odborných článkov v elektronických časopisoch dostupných voľne na internete, a právnych predpisov, predovšetkým zákona o účtovníctve, zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“) a opatrenia Ministerstva financií SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti

o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania“), dospeli k údajom potrebným na charakteristiku účtovných zásad. V ďalšej časti kapitoly sme selekciou získaných údajov špecifikovali zásadu opatrnosti a vysvetlili základné pojmy a princípy, ktoré úzko súvisia so zásadou opatrnosti. Dedukciou sme odvodili spôsoby, akými sa prejavujú pri aplikácii zásady opatrnosti.

Tretia časť záverečnej práce predstavuje štruktúrovaný opis vybraných druhov rezerv, ktoré sme usporiadali v závislosti od toho, na aký účel ich účtovná jednotka tvorí. K jednotlivým druhom rezerv sme uviedli praktické príklady z praxe týkajúce sa fiktívnej účtovnej jednotky, zakončené krátkou analýzou ich dôsledkov na účtovníctvo účtovnej jednotky. Následne sme opísali vybrané druhy opravných položiek, zásady ich tvorby, účtovania a rozpustenia, čo sme ukázali na krátkych príkladoch týkajúcich sa fiktívnej účtovnej jednotky. Príklady sme zakončili krátkym komentárom, dokazujúcim uplatnenie zásady opatrnosti pri tvorbe opravných položiek. V poslednej časti kapitoly sa venujeme tichým rezervám, pričom sme si analyticky odvodili príčiny ich vzniku a spôsoby, akými vplývajú na účtovníctvo a účtovnú závierku účtovnej jednotky, čo sme dokázali na krátkom príklade. Využitím dedukcie sme zo spracovaných údajov dosiahli závery dokazujúce opodstatnenosť uplatňovania zásady opatrnosti v účtovníctve podnikateľov, pri rezervách, opravných položkách a tichých rezervách.

3 Výsledky práce a diskusia

V kapitole sa budeme venovať rezervám, opravným položkám a tichým rezervám, ako nástrojom, prostredníctvom ktorých účtovné jednotky aplikujú zásadu opatrnosti. K vybraným druhom nástrojov uvidíme krátke príklady z praxe, ktoré vzniknú vo fiktívnej účtovnej jednotke BOTAS, s.r.o. Jednotlivé príklady sa budú zaoberať účtovnými prípadmi, ktoré nastanú v súvislosti s tvorbou a účtovaním rezerv, opravných položiek a tichých rezerv. Príklady sú zjednodušené pre účely záverečnej práce. Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. je spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá sa zaoberá výrobou obuvi, nákupom a predajom prostriedkov na ošetrovanie obuvi a čalúnením sedacích súprav. Je platiteľom dane z pridanej hodnoty.

3.1 Rezervy ako nástroj aplikovania zásady opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek

Účtovná jednotka tvorí rezervy na základe zásady opatrnosti, za účelom predísť rizikám a stratám, ktoré jej môžu vzniknúť počas podnikateľskej činnosti. Rezervy predstavujú pre účtovnú jednotku záväzok, teda ich definícia musí spĺňať definíciu záväzku,¹⁶ no v prípade že výška záväzku nie je presne známa, ocení sa odhadom. Suma stanoveného odhadu musí byť postačujúca na splnenie existujúcej povinnosti účtovnej jednotky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Účtovná jednotka musí mať vypracovaný vnútorný predpis pre tvorbu a použitie rezerv, pričom rezervy môže použiť výlučne na ten účel, na aký boli vytvorené a maximálne do takej výšky, v akej boli vytvorené. Rezervy podliehajú dokladovej inventúre a pri inventarizácii posudzuje účtovná jednotka ich výšku a opodstatnenosť. Na základe bilančnej kontinuity musí účtovná jednotka rezervy prevádzať do nasledujúceho obdobia.¹⁷

Rezervy tvorí účtovná jednotka pri takých záväzkoch, pri ktorých:

1. nepozná presný termín splatnosti záväzku (nie je isté časové vymedzenie, na aké rezerva vznikla), no pozná účel, s akým záväzok vznikol,

¹⁶ Podľa § 2 ods. 4 písm. b) zákona o účtovníctve: „Záväzkom sa rozumie existujúca povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dá sa spoľahlivo oceniť podľa zákona o účtovníctve; vykazuje sa v účtovnej závierke v súvahe.

¹⁷ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 155 – 156. ISBN 978-80-225-3800-8.

2. nepozná presnú výšku záväzku, no dokáže ju stanoviť odhadom a pozná účel, s akým záväzok vznikol,
3. nepozná ani presný termín splatnosti záväzku, ani presnú výšku záväzku, no pozná účel s akým záväzok vznikol.

Uvedené kombinácie dôvodov, ktoré môžu nastať účtovnej jednotke v súvislosti s tvorbou a účtovaním rezerv, sú zhrnuté v nasledovnej tabuľke:

Tabuľka č. 1 **Kombinácie dôvodov účtovania tvorby rezerv**

Účel tvorby	je známy	je známy	je známy	je známy
Časové vymedzenie	neisté	isté	neisté	isté
Výška	istá	neistá	neistá	istá
Účtuje sa:	rezerva	rezerva	rezerva	záväzok

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tvorba rezerv sa vzťahuje na povinnosti, ktoré účtovnej jednotke vyplývajú zo všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré jej vyplývajú zo zmlúv uzavretých s inými právnickými osobami či fyzickými osobami, alebo z povinností, ktoré sa dobrovoľne rozhodla splniť voči tretím stranám.

Podľa postupov účtovania, môžu nastať účtovnej jednotke nasledovné skutočnosti, pri ktorých vzniká potreba účtovať rezervy. Účtovná jednotka tvorí rezervy napríklad na: náklady súvisiace s odstránením znečistenia životného prostredia, reklamácie a záručné opravy, demoláciu budov, odstupné, nevyčerpané dovolenky, vrátane sociálneho poistenia, nevyfakturované dodávky a služby, bonusy, skontá, rabaty a podobne, ktoré sa týkajú výrobkov, tovaru a služieb predaných pred ukončením vykazovaného účtovného obdobia, náklady na zostavenie, daňového priznania za vykazované účtovné obdobie, pokuty a penále, prebiehajúce a hroziace súdne spory, vyplácanie prémieí a odmien, provízie obchodným zástupcom atď.¹⁸

Rezervy rozlišujeme z časového hľadiska na:

1. **krátkodobé rezervy** – ide o rezervy, pri ktorých predpokladaná doba splatnosti záväzku, na ktorý sa rezerva vzťahuje je kratšia alebo rovná jednému roku,

¹⁸ Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov, § 19 ods. 7.

teda použije sa na výdavky už v bezprostredne nasledujúcom účtovnom období. Krátkodobé rezervy účtuje účtovná jednotka v účtovej skupine 32 – *Závázky*, na účte 323 – *Krátkodobé rezervy*. Medzi krátkodobé rezervy patria napr. rezervy na mzdy za nevyčerpané dovolenky, vrátane sociálneho poistenia, rezervy na nevyfakturované dodávky, rezervy na zostavenie daňového priznania za príslušné účtovné obdobie a iné;

2. **dlhodobé rezervy** – rezervy, pri ktorých predpokladaná doba splatnosti záväzku, na ktorý sa rezerva vzťahuje, je dlhšia ako jeden rok, teda ich tvorba a použitie sa odhaduje na dlhší časový horizont. Dlhodobé rezervy účtuje účtovná jednotka v účtovej skupine 45 – *Rezervy*, na účte 451 – *Rezervy zákonné*, účtuje rezervy ktoré sú podľa zákona o dani z príjmov uznané za daňový výdavok, a na účte 459 – *Ostatné rezervy*, účtuje ostatné dlhodobé rezervy. Medzi dlhodobé rezervy patria napr. rezervy na vyplácanie odchodného zamestnancov, rezervy na reklamácie a záručné opravy a iné.

V rámci vlastného účtového rozvrhu je účtovná jednotka povinná vytvoriť analytické účty k príslušným syntetickým účtom rezerv podľa jednotlivých druhov tak, aby zabezpečila prehľadnú a jednoduchú kontrolu tvorby, použitia a zrušenia rezerv. V účtovej skupine 45 – *Rezervy* a rovnako aj v účtovej skupiny 32 – *Závázky*, si môže účtovná jednotka doplniť do účtového rozvrhu syntetický účet na účtovanie konkrétnej dlhodobej, respektíve krátkodobej rezervy podľa vlastného uváženia.

3.1.1 Rezervy súvisiace s obstaraním majetku účtovnej jednotky – tvorba a účtovanie

Povinnosť tvorby rezervy súvisiacej s obstaraním majetku nastáva účtovnej jednotke v prípade nevyfakturovanej dodávky materiálu, tovaru, alebo nevyfakturovanej dodávky dlhodobého majetku. Účtovná jednotka obstará majetok od dodávateľa, no do konca účtovného obdobia jej nie je doručená faktúra za realizovanú dodávku. Bez faktúry účtovná jednotka nepozná presnú výšku záväzku, čo je jeden z predpokladov pre tvorbu rezervy. Výšku rezervy stanoví účtovná jednotka na základe dodacieho listu nadobudnutého pri prevzatí majetku, alebo na základe vopred uzatvorenej zmluvy s dodávateľom. V prípade, že by pri prevzatí majetku prijala aj faktúru od dodávateľa, účtovala by bežný záväzok voči dodávateľovi.

Účtovanie tvorby rezervy súvisiacej s obstaraním majetku je na stranu Dal účtu rezerv (323 – *Krátkodobé rezervy*, 451 – *Zákonné rezervy*, 459 – *Ostatné rezervy*) so súvzťažným zápisom na stranu Má dať príslušného účtu majetku. Následné použitie tejto rezervy účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať účtu rezerv so súvzťažným zápisom na stranu Dal vecne príslušného účtu majetku. Ak nastane prípad, že skutočná výška záväzku je iná ako suma, v ktorej bola vytvorená rezerva, musí účtovná jednotka upraviť ocenenie majetku na skutočnú výšku záväzku. Ocenenie majetku sa v závislosti od konkrétnej situácie buď zvýši, alebo zníži. V prípade, že nedôjde k dodávke majetku, v súvislosti s ktorým sa zaúčtovala rezerva, nie je splnený účel tvorby tejto rezervy a musí sa zrušiť. Zrušenie rezervy účtuje účtovná jednotka opačným účtovným zápisom, ako účtovala jej tvorbu.¹⁹

Príklad č. 1

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. nakúpila a prevzala na sklad materiál na výrobu obuvi od dodávateľa. Pri prevzatí materiálu neprijala faktúru, preto musí vytvoriť krátkodobú rezervu, ktorej sumu určí na základe zverejneného cenníka materiálu z internetovej stránky dodávateľa. Po 2 mesiacoch odo dňa prevzatia materiálu bola účtovnej jednotke BOTAS, s.r.o. doručená faktúra od dodávateľa v sume 1050 € bez DPH.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba rezervy na nákup materiálu, pričom výška záväzku je stanovená odhadom na základe zverejneného cenníka	1000,-	111	323
2.	PRÍ	Prevzatie materiálu na sklad	1000,-	112	111
3.	PFA	Prijatá faktúra od dodávateľa:			
		a) cena tovaru (1050 €):			
		- použitie rezervy	1000,-	323	-
		- rozdiel - zvýšenie ocenenia materiálu	50,-	111	-
		b) daň z pridanej hodnoty 20%	210,-	343	-
		c) spolu na úhradu	1260,-	-	321
4.	IÚD	Úprava obstarávacej ceny materiálu - zvýšenie	50,-	112	111
5.	VBÚ	Úhrada záväzku voči dodávateľovi	1260,-	321	221

¹⁹ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 158. ISBN 978-80-225-3800-8.

Účtovná jednotka vytvorením rezervy na nevyfakturovanú dodávku materiálu dodržala zásadu opatrnosti nepodhodnotením záväzku vzniknutého voči dodávateľovi. Po prijatí faktúry od dodávateľa upravila obstarávaciu hodnotu materiálu a z bankového účtu uhradila záväzok v plnej sume. Peňažné prostriedky zaúčtované na účte rezerv zabezpečili solventnosť účtovnej jednotky.

3.1.2 Rezervy na náklady účtovnej jednotky – tvorba a účtovanie

Podľa § 19 ods. 8 postupov účtovania sa pri rezervách na náklady uplatňuje zásada správneho vyčíslenia konečného zostatku súvahového účtu rezerv a k tomu prislúchajúcich konečných stavov účtov nákladov.

Rezervy na náklady tvorí účtovná jednotka ak očakáva, že jej nastanú napríklad náklady súvisiace so zvýšenou spotrebou energie, náklady na opravy a údržbu majetku, náklady na vopred dohodnuté služby a iné. Aby mohla účtovná jednotka účtovať rezervy na náklady, daný záväzok musí mať neisté časové vymedzenie alebo výšku.

Tvorbu rezervy na náklady účtuje účtovná jednotka na stranu Dal účtu rezerv so súvzťažným zápisom na stranu Má dať príslušného nákladového účtu, ku ktorému záväzok prislúcha. Následné použitie rezervy účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať účtu rezerv so súvzťažným zápisom na stranu Dal vecne príslušného účtu záväzku. Ak sa rezerva stane nepotrebnou, úplne zrušenie alebo zrušenie jej časti sa účtuje opačným zápisom, ako sa účtovala tvorba rezervy.

Príklad č. 2

Ku dňu, ku ktorému účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. zostavuje účtovnú závierku za účtovné obdobie 01, vytvorila rezervu na dosiaľ nevyfakturovanú dodávku elektrickej energie. Výšku rezervy stanovila odhadom, na základe odberu elektrickej energie. Vznikol jej nasledujúci účtovný prípad :

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba rezervy na nevyfakturovanú dodávku elektrickej energie za účtovné obdobie 01	600,-	502	323

V priebehu účtovného obdobia 02 prijala účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. faktúru od energetickej spoločnosti za skutočný odber elektrickej energie za účtovné obdobie 01, ktorá bola vo výške 540 €, vrátane dane z pridanej hodnoty.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	PFA	Prijatá faktúra od dodávateľa elektrickej energie:			
		a) cena dodávky elektrickej energie - použitie rezervy	450,-	323	-
		b) daň z pridanej hodnoty 20%	90,-	343	-
		c) celková suma faktúry	540,-	-	321
2.	IÚD	Zrušenie nepotrebnéj časti rezervy	150,-	323	502

Vytvorením rezervy na nevyfakturovanú dodávku elektrickej energie za účtovné obdobie 01 dodržala účtovná jednotka zásadu opatrnosti, nepodhodnotením a vykázaním očakávaných nákladov týkajúcich sa účtovného obdobia 01. Prijatú faktúru v nasledujúcom období uhradila z vytvorenej krátkodobej rezervy a zvyšnú, nepotrebnú časť rozpustila. Zaúčtovaním nákladov v tom období, s ktorým časovo a vecne súvisia, dodržala účtovná jednotka taktiež aktuálny princíp.

3.1.3 Rezervy na bonusy, rabaty, skontá a na vrátenie kúpnej ceny pri reklamacii – tvorba a účtovanie

Účtovná jednotka môže poskytovať svojim odberateľom bonusy, rabaty a skontá v prípade, že uhradili platbu za dodávku včasne alebo nakúpili väčší objem tovaru. Podľa zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov má každý spotrebiteľ nárok na záručnú dobu nakúpeného tovaru na obdobie dvoch rokov, s výnimkou spotrebného tovaru. Na základe tohto zákona je účtovná jednotka, vychádzajúc zo zásady opatrnosti, povinná vytvárať rezervy pre prípad reklamácie tovaru, ktorý predala svojim odberateľom.

Výšku vytvorenej rezervy stanovuje účtovná jednotka odhadom. V prípade rezervy na rabaty a skontá si môže účtovná jednotka stanoviť výšku rezervy na základe vzájomnej dohody s odberateľom alebo na základe všeobecných obchodných podmienok, ak ich má účtovná jednotka vytvorené. V prípade rezerv vytvorených na vrátenie kúpnej ceny

pri reklamácii si môže účtovná jednotka stanoviť výšku rezervy na základe percentuálneho podielu kazovosti tovaru, ktorý produkuje.

Tvorbu rezervy na bonusy, rabaty, skontá a na vrátenie kúpnej ceny pri reklamácii účtuje účtovná jednotka na stranu Dal účtu rezerv súvzťažne so zápisom na stranu Má dať (resp. na stranu Dal mínusovým zápisom) pôvodne zaúčtovaných výnosov. Takýmto zápisom sa účtuje zníženie pôvodne zaúčtovaných výnosov. Použitie rezervy účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať účtu rezerv so súvzťažným zápisom na stranu Dal vecne príslušného účtu pohľadávky pri prijatí dobropisu, alebo na stranu Dal účtu záväzku pri prijatí dobropisu, v závislosti od toho či už bola pohľadávka inkasovaná. Nepotrebnú rezervu, alebo jej časť zruší účtovná jednotka opačným účtovným zápisom, ako sa účtovala jej tvorba.

Príklad č. 3

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. poskytuje svojim odberateľom záručnú dobu dva roky na koženú obuv, ktorú vyrába. Vychádzajúc z percentuálneho podielu kazovosti výrobkov, tvorí účtovná jednotka rezervy na reklamácie vo výške 20% výnosov z predaných výrobkov, pretože približne každý piaty výrobok vykazuje kazovosť počas záručnej doby.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	VFA	Vystavená faktúra za predaj výrobkov odberateľovi, ktorý má záručnú dobu 2 roky a) cena výrobku (10 ks po 50 €) b) daň z pridanej hodnoty 20% c) celková suma faktúry	500,- 100,- 600,-	- - 311	601 343 -
2.	VBÚ	Inkaso	600,-	221	311
3.	IÚD	Tvorba rezervy na reklamácie vo výške odhadu	100,-	601	459

Po desiatich mesiacoch reklamoval jeden spotrebiteľ zakúpený výrobok. Reklamácia mu bola uznaná a účtovná jednotka mu vráti plnú cenu tovaru, keďže tovar už nie je opraviťelný.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	VFA	Uznaná reklamácia na 1 ks tovaru, vrátenie peňazí odberateľovi			
		a) cena tovaru	50,-	459	-
		b) daň z pridanej hodnoty 20%	10,-	343	-
		c) celková suma faktúry	60,-	-	325
2.	VBÚ	Úhrada odberateľovi	60,-	325	221

Tvorbou rezervy na reklamácie znížila účtovná jednotka výnosy z predaja výrobkov, ktoré predstavovali neistý výnos, z dôvodu očakávanej reklamácie tohto výrobku, čím dodržala zásadu opatrnosti.

3.2 Opravné položky k majetku ako nástroj aplikovania zásady opatrnosti v účtovníctve účtovných jednotiek

Povinnosť tvorby opravných položiek k majetku vychádza zo zásady opatrnosti. Opravné položky k majetku tvorí účtovná jednotka, ak nastalo zníženie hodnoty majetku, oproti jeho oceneniu v účtovníctve. Pod pojmom ocenenie v účtovníctve rozumieme ocenenie majetku účtovnou hodnotou, čo predstavuje ocenenie majetku po zohľadnení oprávok (pri odpisovanom majetku) a opravných položiek, ak už boli vytvorené v predchádzajúcom účtovnom období. Výšku zníženia hodnoty majetku stanovuje účtovná jednotka odhadom, na základe vlastného opodstatneného predpokladu. Opodstatnené zníženie hodnoty majetku je len v tom prípade, že nastala skutočnosť, ktorá je dôvodom na odhad zníženia budúcich ekonomických úžitkov z tohto majetku. Ak sú budúce ekonomické úžitky z majetku nižšie, ako je jeho ocenenie v účtovníctve, vzniká dôvod na účtovanie opravnej položky, ktorej výšku stanoví účtovná jednotka ako rozdiel medzi ocenením majetku v účtovníctve a hodnotou budúcich ekonomických úžitkov, ktoré nám majetok prinesie.²⁰

Zúčtovanie opravnej položky nastáva z dvoch príčin:

1. v prípade vyradenia majetku z účtovníctva musí účtovná jednotka opravnú položku zrušiť vo výške, v akej bola vytvorená. K vyradeniu majetku z účtovníctva dochádza v prípade predaja, spotreby, darovania, škody, likvidácie alebo inkasa pohľadávky. Zúčtovanie opravnej položky sa účtuje súvahovo, bez vplyvu

²⁰ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 160. ISBN 978-80-225-3800-8.

na výsledok hospodárenia, no musí sa vždy zaúčtovať pred účtovaním vyradenia majetku z účtovníctva;

2. v prípade, že zanikne opodstatnený predpoklad trvania zníženia hodnoty majetku. Opravnú položku účtovná jednotka zníži čiastočne alebo úplne, v závislosti od výšky, v akej zanikla opodstatnenosť jej tvorby. Zníženie opravnej položky sa účtuje výsledkovo, opačným účtovaním na tých istých účtoch, na ktorých sa účtovala tvorba opravnej položky.

Opravné položky k majetku podliehajú inventarizácií, ktorá sa vykonáva súčasne s inventarizáciou majetku, ku ktorému sú vytvorené. Účtovná jednotka musí ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku posúdiť, či ocenenie majetku zodpovedá skutočnosti, a teda zvážiť opodstatnenosť existencie a výšky opravnej položky k nemu vytvorenej.²¹

3.2.1 Opravné položky k dlhodobému hmotnému majetku a dlhodobému nehmotnému majetku účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie

Hodnota majetku účtovnej jednotky v účtovníctve sa neustále mení, od momentu jeho zaradenia do používania až do momentu jeho vyradenia z účtovníctva účtovnou jednotkou. „*Postupným znižovaním hodnoty dlhodobého hmotného majetku sa jeho ekonomický úžitok znižuje, postupne sa opotrebuje. Opotrebenie predstavuje tú časť hodnoty, ktorú dlhodobý hmotný majetok počas svojho využívania v účtovnej jednotke postupne prenáša na nové výkony, a to v primeranej výške, v akej stráca svoju ekonomickú užitočnosť.*“²² Opotrebenie majetku môže byť morálneho charakteru, spôsobené vedecko-technickým a technologickým zastaraním, alebo fyzického charakteru, spôsobené jeho používaním v prevádzkovom procese a vonkajšími – prírodnými vplyvmi pôsobiacimi na majetok. Odpisy dlhodobého majetku predstavujú mieru opotrebenia tohto majetku za určité obdobie v peňažných jednotkách.

Odpisy dlhodobého hmotného a nehmotného majetku predstavujú trvalé zníženie hodnoty majetku, naopak opravné položky predstavujú dočasné zníženie hodnoty majetku. Ako sme už uviedli, jeho výšku určíme ako rozdiel medzi účtovnou hodnotou majetku a budúcimi ekonomickými úžitkami, ktoré nám majetok prinesie.

²¹ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 161. ISBN 978-80-225-3800-8.

²² MÁZIKOVÁ, K. a kol. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. Bratislava: IURA EDITION, 2013 s. 40-41. ISBN 978-80-8078-567-3.

Tvorbu opravnej položky k dlhodobému hmotnému majetku a k dlhodobému nehmotnému majetku účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať účtu nákladov 553 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k dlhodobému majetku*, so súvzťažným zápisom na stranu Dal vecne príslušného súvahového účtu opravných položiek z účtovej skupiny 09 – *Opravné položky k dlhodobému majetku*. Zúčtovanie opravných položiek k majetku môže nastať z dvoch príčin. Z dôvodu vyradenia majetku z účtovníctva, kedy účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať príslušného súvahového účtu účtovej skupiny 09 – *Opravné položky k dlhodobému majetku* so súvzťažným zápisom na stranu Dal príslušného účtu dlhodobého majetku, alebo z dôvodu úplného alebo čiastočného zániku predpokladu trvania zníženia hodnoty dlhodobého majetku, kedy účtovná jednotka účtuje opačným zápisom ako pri tvorbe opravnej položky k nemu prislúchajúcej.²³

Príklad č.4

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. eviduje v účtovníctve multifunkčné zariadenie na výrobu podrážok, ktorého obstarávacia cena pri zakúpení na začiatku účtovného obdobia 01 bola 30 000 €. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, účtovná jednotka predpokladá, že ak by chcela toto zariadenie predat', nepredá ho v sume väčšej ako 23 000 €.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba opravnej položky k dlhodobému hmotnému majetku - multifunkčné zariadenie	7000,-	553	092

V nasledujúcom účtovnom období sa účtovná jednotka rozhodne zariadenie predat'. Na základe kúpno – predajnej zmluvy sa dohodne s kupcom multifunkčného zariadenia na predajnej cene 25 000 €.

²³ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 164. ISBN 978-80-225-3800-8.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	KPZ	Predaj multifunkčného zariadenia: a) predajná cena zariadenia b) daň z pridanej hodnoty 20% c) celková suma faktúry	25 000,- 5 000,- 30 000,-	- - 315	641 343 -
2.	IÚD	Zrušenie časti opravnej položky k DHM - multifunkčné zariadenie	2 000,-	092	553
3.	IÚD	Zúčtovanie opravnej položky k DHM z dôvodu predaja	5 000,-	092	022
4.	IÚD	Vyradenie multifunkčného zariadenia z majetku	25 000,-	541	022

Tvorbou opravnej položky účtovná jednotka zohľadnila realizačnú hodnotu majetku, teda zníženie hodnoty obstarávacej ceny majetku o 7 000 €. Zaúčtovala a vykázala náklad, čím dodržala zásadu opatrnosti. V nasledujúcom období pri predaji majetku časť opravnej položky zrušila, keďže hodnota majetku vzrástla o 2 000 €, a zvyšnú časť opravnej položky v sume 5 000 € zúčtovala z dôvodu predaja.

3.2.2 Opravné položky k zásobám účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie

Na základe zásady opatrnosti, musí účtovná jednotka zohľadniť ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku všetky zmeny ocenenia zásob, ktoré nastanú počas účtovného obdobia. Zmena ocenenia zásob sa môže prejaviť ako zníženie ich predajnej ceny, alebo ako fyzické či morálne zastaranie. To záleží od druhu zásob a odvetvia, v akom účtovná jednotka podniká, nakoľko často dochádza k zmenám potrieb zákazníkov, zmenám kvality konkurenčných výrobkov. K surovinám a pomocným látkam vytvára účtovná jednotka opravné položky ak predpokladá, že hotové výrobky, pri ktorých výrobe sa tieto suroviny a pomocné látky použijú, predá so stratou. Ak je zníženie hodnoty zásob v príliš veľkej miere, môže prísť účtovná jednotka o značné finančné prostriedky. Preto je tvorba opravných položiek pri zásobách veľmi dôležitá.

Opravné položky k zásobám, s výnimkou zásob vlastnej výroby, tvorí účtovná jednotka zaúčtovaním prírastku na stranu Má dať nákladového účtu 505 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k zásobám* so súvzťažným zápisom na stranu Dal príslušného účtu opravných položiek k zásobám v účtovej skupine 19 – *Opravné položky k zásobám*. Výšku, v akej opravné položky tvorí, stanoví ako rozdiel medzi ocenením zásob v účtovníctve a čistou realizačnou hodnotou. „Čistou realizačnou hodnotou

sa rozumie predpokladaná predajná cena znížená o predpokladané náklady na ich dokončenie (ak ide o zásoby vlastnej výroby) a o predpokladané náklady súvisiace s predajom.²⁴ Z dôvodu vyradenia majetku z účtovníctva sa zúčtovanie opravnej položky k zásobám, s výnimkou zásob vlastnej výroby, účtuje na stranu Má dať účtu opravných položiek k zásobám v účtovej skupine 19 – *Opravné položky k zásobám* so súvzťažným zápisom na stranu Dal účtu zásob v účtovej triede 1 – *Zásoby*. Zúčtovanie úplného alebo čiastočného zániku opodstatneného trvania zníženia hodnoty majetku v podobe opravnej položky účtuje účtovná jednotka opačným účtovným zápisom, ako účtovala jej tvorbu.

Opravné položky k zásobám vlastnej výroby tvorí účtovná jednotka účtovaním na stranu Má dať účtovej skupiny 61 – *Zmeny stavu vnútroorganizačných zásob* so súvzťažným zápisom na stranu Dal účtu opravných položiek v účtovej skupine 19 – *Opravné položky k zásobám*. Z dôvodu vyradenia zásob vlastnej výroby z účtovníctva sa zúčtovanie opravnej položky k nim prislúchajúcej účtuje na stranu Má dať súvahového účtu opravných položiek k zásobám v účtovej skupine 19 – *Opravné položky k zásobám* so súvzťažným zápisom na stranu Dal účtu zásob účtovej skupiny 12- *Zásoby vlastnej výroby*. Úplné alebo čiastočné zúčtovanie opravnej položky z dôvodu zániku opodstatneného trvania zníženia hodnoty majetku účtuje účtovná jednotka opačným účtovným zápisom, ako účtovala jej tvorbu.

Príklad č. 5

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. má na sklade 180 kusov impregnačných sprejov na obuv, ktorých obstarávacía cena bola 10 €/kus. Ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku zistila, že čistá realizačná hodnota tohto tovaru, teda suma, za ktorú by tovar predala spojená s nákladmi na jeho predaj, je 9 €/ks. Účtovná jednotka musí v rámci uzávierkových účtovných operácií vytvoriť opravnú položku vo výške 1 €/ks.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba opravnej položky k tovaru (180 ks x 1 €)	180,-	505	196

V nasledujúcom účtovnom období zistí účtovná jednotka, že čistá realizačná hodnota tovaru vzrástla na 9,50 €/ks. Preto ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovná jednotka

²⁴ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 167 ISBN 978-80-225-3800-8.

účtovnú závierku musí zúčtovať neopodstatnenú časť vytvorenej opravnej položky k tovaru.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Zúčtovanie časti opravnej položky k zásobám (180 ks x 0,5€)	90,-	196	505

Aplikácia zásady opatrnosti sa prejavila pri tvorbe opravnej položky k tovaru. Účtovná jednotka zaúčtovala náklad súvisiaci so vznikom opravnej položky k tovaru, ktorý predstavoval zníženie hodnoty tovaru o 1 € na kus. V nasledujúcom období zúčtovala polovicu hodnoty opravnej položky, nakoľko čistá realizačná hodnota tovaru vzrástla o 0,50 €.

3.2.3 Opravné položky k finančnému majetku účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie

„Finančný majetok účtovnej jednotky postupy účtovania vymedzujú z časového hľadiska ako dlhodobý finančný majetok a krátkodobý finančný majetok.“²⁵ Pod finančný majetok spadajú peňažné prostriedky v hotovosti a na bankových účtoch, podielové cenné papiere a podiely tvoriace finančnú spoluúčasť na podnikaní iných účtovných jednotiek, dlhodobé poskytnuté pôžičky, umelecké diela, zbierky, predmety z drahých kovov a pozemky obstarané za účelom dlhodobého uloženia voľných peňažných prostriedkov.

Ak sú predpokladané budúce ekonomické úžitky z finančného majetku nižšie, ako je jeho ocenenie v účtovníctve, ktoré zohľadňuje už vytvorené opravné položky k tomuto majetku, tvoríme k nemu opravné položky.

K dlhodobému finančnému majetku, krátkodobému finančnému majetku, a k obstaranému finančnému majetku a poskytnutým preddavkom na finančný majetok účtuje účtovná jednotka tvorbu opravnej položky na stranu Má dať účtu 565 – *Tvorba a zúčtovanie opravnej položky k finančnému majetku*, so súvzťažným zápisom na stranu Dal účtu opravných položiek k finančnému majetku, v účtovej skupine 09 – *Opravné položky k dlhodobému majetku*, ak sa jedná o dlhodobý majetok alebo v účtovej skupine 29 – *Opravné položky ku krátkodobému majetku* v prípade, že sa jedná o krátkodobý majetok.

²⁵ MÁZIKOVÁ, K. a kol. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. Bratislava: IURA EDITION, 2013 s. 79. ISBN 978-80-8078-567-3.

Ak k dôjde k zúčtovaniu uvedeného majetku z dôvodu jeho vyradenia z účtovníctva, účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať vecne príslušného súvahového účtu opravných položiek z účtovej skupiny 09 – *Opravné položky k dlhodobému majetku* (dlhodobý finančný majetok) alebo 29 – *Opravné položky ku krátkodobému majetku* (krátkodobý finančný majetok) so súvzťažným zápisom na stranu Dal príslušného finančného majetku. Pri úplnom alebo čiastočnom zániku opodstatneného predpokladu trvania zníženia účtovnej hodnoty majetku, zúčtuje účtovná jednotka opravnú položku opačným spôsobom, ako účtovala jej tvorbu.

K vybraným druhom krátkodobého finančného majetku nesmie účtovná jednotka tvoriť opravné položky, a to k účtom 211 – *Pokladnica*, 213 – *Ceniny*, 221 – *Bankové účty*, 261 – *Peniaze na ceste* a k niektorým druhom finančného majetku účtovaním na účtoch účtovej skupiny 25 – *Krátkodobý finančný majetok*.

Príklad č. 6

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. kúpila na výstave zbierku vzácných mincí za účelom dlhodobého uloženia voľných peňažných prostriedkov, v sume 3 800 €.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Kúpa zbierky mincí za účelom dlhodobého uloženia voľných peňažných prostriedkov	3 800,-	043	379
2.	IÚD	Zaradenie zbierky mincí do majetku	3 800,-	069	043

Na konci účtovného obdobia 02, zistila účtovná jednotka, že ku dňu ku ktorému zostavuje účtovnú závierku, by predala túto zbierku mincí za 3 400 €.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba opravnej položky k dlhodobému finančnému majetku - zbierka mincí	400,-	565	096

V priebehu účtovného obdobia 03 sa zvýšila reálna hodnota zbierky mincí, preto sa ju rozhodla účtovná jednotka prediť na aukcii. Účtovná jednotka sa zmluvne dohodla s kupcom na cene 4 000 €.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	KPZ	Predaj ostatného dlhodobého finančného majetku - zbierka mincí	4 000,-	378	665
2.	IÚD	Zúčtovanie opravnej položky k dlhodobému finančnému majetku - zbierka mincí, z dôvodu predaja	400,-	096	069
3.	IÚD	Vyradenie zbierky mincí z majetku	3 400,-	568	069

Účtovná jednotka vytvorením opravnej položky zohľadnila náklad, ktorý vznikol znížením reálnej hodnoty dlhodobého finančného majetku o 400 €. Dodržala tým zásadu opatrnosti, nakoľko správne odhadla a vykázala zníženie reálnej hodnoty dlhodobého finančného majetku. Majetok by predala v tom čase najviac za 3 400 €, zatiaľ čo jeho obstarávacía hodnota bola 3 800 €. V nasledujúcom účtovnom období pri predaji tohto majetku zúčtovala opravnú položku v plnej sume, keďže reálna hodnota majetku vzrástla o 600 €.

3.2.4 Opravné položky k pohľadávkam účtovnej jednotky – tvorba a zúčtovanie

„Pohľadávky predstavujú súčasť majetku účtovnej jednotky, ktorý je výsledkom minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dajú sa spoľahlivo oceniť.“²⁶

Z časového hľadiska môžeme pohľadávky rozdeliť na:

1. krátkodobé pohľadávky, ktorých doba inkasa alebo vyrovnania iným spôsobom je najviac jeden rok,
2. dlhodobé pohľadávky, ktorých doba inkasa alebo vyrovnania iným spôsobom je dlhšia ako jeden rok.

Opravné položky k pohľadávkam tvoríme:

1. k pohľadávkam, pri ktorých je opodstatnené predpokladať, že ich dlžník úplne alebo čiastočne nezaplatí,
2. k sporným pohľadávkam voči dlžníkovi, s ktorým sa vedie spor o jej uznanie.

²⁶ ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2012. *Vybrané kapitoly z účtovníctva podnikateľských subjektov II*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 s. 19. ISBN-978-80-225-3528-1.

V prípade, že existuje opodstatnený predpoklad úplného alebo čiastočného nesplatenia pohľadávky zo strany dlžníka, účtovná jednotka musí na základe zásady opatrnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka účtovať tvorbu opravnej položky, vznikom nákladu na stranu Má dať účtu 547 – *Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam* so súvzťažným zápisom na stranu Dal účtu 391 – *Opravné položky k pohľadávkam*.

Výšku, v akej sume má účtovná jednotka zaúčtovať opravnú položku k pohľadávke, určí podľa:

1. zákona o dani z príjmov, ktorý odporúča v §20 ods. 14 tvorbu opravnej položky k rizikovým pohľadávkam, zahrnutým do zdaniteľných príjmov:
 - a) do výšky 20% menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatenej časti bez príslušenstva, ak uplynula doba splatnosti pohľadávky dlhšia ako 360 dní,
 - b) do výšky 50% menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatenej časti bez príslušenstva, ak uplynula doba splatnosti pohľadávky dlhšia ako 720 dní,
 - c) do výšky 100% menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatenej časti bez príslušenstva, ak uplynula doba splatnosti pohľadávky dlhšia ako 1080 dní.²⁷
2. vnútorného predpisu účtovnej jednotky, v ktorom si stanoví metódu na určenie výšky tvorby opravnej položky z jej menovitej hodnoty alebo jej nesplatenej časti. Môže použiť napríklad metódu percenta z predaja na faktúru, kedy si na základe dlhodobého sledovania určí výšku percenta nevymožiteľných pohľadávok. Týmto percentom potom prenásobí objem vyfakturovaných pohľadávok. Alebo metódu veku pohľadávok, pri ktorej si výšku opravnej položky tvorí na základe doby, ktorá uplynula od dňa jej splatnosti.

Opravnou položkou k dlhodobej pohľadávke, ktorej doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok, upravujeme hodnotu tejto pohľadávky na jej súčasnú hodnotu použitím metódy efektívnej úrokovej miery. Súčasná hodnota predstavuje diskontovanú hodnotu budúcich peňažných príjmov, ktoré očakávame že nám pohľadávka prinesie. Opravnú položku teda tvoríme vo výške rozdielu medzi súčasnou hodnotou pohľadávky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a hodnotou v čase jej inkasovania.

²⁷ Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, § 20 ods. 14.

Zúčtovanie opravnej položky z dôvodu vyradenia pohľadávky z účtovníctva účtuje účtovná jednotka na stranu Má dať účtu 391 – *Opravné položky k pohľadávkam* so súvzťažným zápisom na stranu Dal príslušného účtu pohľadávky (napr. 311 – *Odberatelia*). V prípade úplného alebo čiastočného zániku opodstatnenosti predpokladu zníženia hodnoty majetku, účtuje účtovná jednotka zúčtovanie opravnej položky opačným zápisom ako účtovala jej tvorbu.

Príklad č. 7

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. vystavila v účtovnom období 01 faktúru odberateľovi za čalúnenie koženej sedacej súpravy, v sume 1250 € bez DPH.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	VFA	Vystavená faktúra za poskytnuté služby:			
		a) cena služby	1 250,-	-	602
		b) daň z pridanej hodnoty	250,-	-	343
		c) celková suma faktúry	1 500,-	311	-

V nasledujúcom účtovnom období zistila účtovná jednotka, že ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku, odberateľovi vystavená faktúra z účtovného obdobia 01 nebola uhradená. Keďže účtovná jednotka nemá v interných predpisoch upravenú tvorbu opravných položiek k pohľadávkam, riadi sa zákonom o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Pohľadávka je 465 dní po splatnosti.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	IÚD	Tvorba opravnej položky k pohľadávkam vo výške 20% menovitej hodnoty pohľadávky	300,-	547	391

V účtovnom období 03 uhradil odberateľ plnú dlžnú sumu na bankový účet účtovnej jednotky, na základe čoho účtovná jednotka zúčtovala opravnú položku k pohľadávkam v plnej výške.

P. č.	Účtovný doklad	Text účtovného prípadu	Suma v €	Účtovací predpis	
				MD	D
1.	VBÚ	Inkaso pohľadávky od odberateľa	1500,-	221	311
2.	IÚD	Zúčtovanie opravnej položky k pohľadávke	300,-	391	547

Vytvorením opravnej položky k pohľadávke, pri ktorej mala účtovná jednotka opodstatnený predpoklad, že nebude uhradená, zohľadnila jej časť v podobe nákladu. Dodržala tým zásadu opatrnosti, no v nasledujúcom účtovnom období zúčtovala opravnú položku k neuhradenej pohľadávke v plnej sume, nakoľko odberateľ uhradil faktúru v plnej, sume na ktorú znela.

3.3 Tiché rezervy – vznik a pôsobenie na výsledok hospodárenia účtovnej jednotky

Pri aplikovaní účtovných zásad a účtovných metód, najmä v oblasti oceňovania majetku, môžu v účtovnej jednotke vzniknúť alebo sa úmyselne vytvoriť tiché rezervy. Tieto rezervy nazývame tichými z dôvodu, že ich nie je možné zistiť priamo zo súvahy, pretože sú navonok skryté. Ide o nástroj bilančnej politiky využívaný manažmentom účtovnej jednotky, ktorý ich vytvára pred zostaveným účtovnej závierky, s úmyslom ovplyvnenia výsledku hospodárenia. Vytvorené tiché rezervy určitým spôsobom skresľujú výšku výsledku hospodárenia, spôsobujú jeho zníženie. Takýmto spôsobom môže účtovná jednotka ovplyvniť výšku dosiahnutého zisku v prípade, že v danom účtovnom období dosiahla vysoký zisk a nechce ho prezentovať v plnej výške v účtovnej závierke. V opačnom prípade, keď účtovná jednotka dosiahne nízky zisk, poprípade stratu, môže navonok zlepšiť svoj výsledok hospodárenia znížením pôvodne vytvorených tichých rezerv. Prostredníctvom tichých rezerv dokáže účtovná jednotka skresľovať svoju hospodársku situáciu, aby mohla prezentovať taký obraz o finančnej situácii a výnosnosti v danom účtovnom období, ktorý je pre ňu výhodnejší.

Tiché rezervy môže účtovná jednotka vytvoriť podhodnotením majetku, neaktivovaním majetku, ktorý sa mal aktivovať, nadhodnotením záväzkov alebo vykazovaním neexistujúcich záväzkov.

V širšom zmysle poznáme tiché rezervy ako:

1. Rozdiel medzi nižšou účtovnou hodnotou a vyššou skutočnou hodnotou majetku, ktorý vznikne napríklad pri tvorbe opravných položiek v neprimeranej výške, nezodpovedajúcej opodstatnenému predpokladu zníženia hodnoty majetku pod jeho účtovnú hodnotu alebo pri existencii dlhodobého majetku či zásob, ktorých budúce ekonomické úžitky sú vyššie, ako je ich účtovná hodnota, no uplatnenie zásady opatrnosti nám neumožňuje zvýšiť ocenenie majetku v účtovníctve a účtovnej závierke.
2. Rozdiel medzi vyššou účtovnou hodnotou a nižšou skutočnou hodnotou záväzkov, ktorý môže vzniknúť vykázaním takých záväzkov v súvahe, pri ktorých existuje pravdepodobnosť, že nikdy nevzniknú. Ide napríklad o tvorbu rezervy na určité náklady, pričom je len malý predpoklad, že tieto náklady vôbec niekedy vzniknú.

V užšom zmysle predstavujú tiché rezervy realizovaný zisk, zastretý anticipáciou nákladov. Pod anticipáciou nákladov rozumieme účtovanie tých nákladov, ktoré patria do príslušného obdobia, hoci ešte nenastal výdavok s nimi súvisiaci. Ako príklad môžeme uviesť účtovanie výdavkov budúcich období, pri ktorých je pravdepodobné, že nenastanú, alebo účtovanie vysokej sumy účtovných odpisov nezodpovedajúcich reálnemu opotrebeniu majetku.

Z uvedeného teda vyplýva, že tiché rezervy sa stávajú súčasťou vlastného imania, predstavujú vlastný zdroj majetku, ktorý však nie je viditeľný v položke výsledku hospodárenia. Tiché rezervy sú pre externých používateľov informácií z účtovnej závierky skryté.²⁸

Príklad č. 8

Účtovná jednotka BOTAS, s.r.o. vlastní pozemok v obstarávacej cene 30 000 €. Ku koncu účtovného obdobia zistila, že reálna hodnota majetku vzrástla na 35 000 €. Aby účtovná jednotka dodržala zásadu opatrnosti, konkrétne realizačný princíp, nebude o tejto skutočnosti účtovať, nakoľko sa jedná o neisté a nerealizované výnosy. Vznikne jej tichá rezerva vo výške 5 000 €, ktorú nebude vykazovať v účtovnej závierke.

Účtovná jednotka evidovala zvýšenie hodnoty majetku, no neúčtovala o ňom. Vzniknutý výnos uviedla v poznámkach účtovnej závierky, vo forme tichej rezervy,

²⁸ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 s. 106 - 108 ISBN 978-80-225-3800-8.

čím dodržala zásadu opatrnosti, nakoľko neisté výnosy sa nenadhodnocujú a účtovná jednotka o nich neúčtuje.

Záver

Cieľom záverečnej práce bolo opísať zásadou opatrnosti, ako jednu z účtovných zásad ktoré je účtovná jednotka povinná dodržiavať pri vedení účtovníctva, a spôsob akým prostredníctvom nej účtovná jednotka dodržiava opatrnosť pri vedení účtovníctva, čím predchádza prenášaniam rizík a strát do budúcnosti. Bez dodržiavania zásady opatrnosti nie je možné, aby účtovná jednotka viedla účtovníctvo verne a pravdivo, teda plnila hlavný cieľ účtovníctva, ktorým je poskytovanie verného a pravdivého obrazu o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva.

Nástroje, ktorými sme sa v záverečnej práci zaoberali pri aplikácii zásady opatrnosti sú rezervy, opravné položky a tiché rezervy. Opísali sme, kedy účtovná jednotka musí tvoriť rezervy a opravné položky. Uviedli sme spôsob ich tvorby v účtovníctve, výšku v akej sa majú vytvoriť a príčiny ich zániku, k čomu sme uviedli praktické príklady, pre ich lepšie pochopenie. Vysvetlili sme príčiny vzniku tichých rezerv a ako ich tvorba môže ovplyvniť výšku výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Uvedené príklady, týkajúce sa fiktívnej účtovnej jednotky, sme doplnili o krátke komentáre, ktoré objasňujú, akým spôsobom účtovná jednotka dodržala zásadu opatrnosti, tým že neisté výnosy a majetok nenadhodnotila a neisté záväzky a náklady zohľadnila a vykázala v účtovníctve.

Zhrnutím problematiky uplatňovania zásady opatrnosti v účtovníctve účtovnej jednotky sa nám podarilo spojiť teoretické poznatky získané z dostupných zdrojov spolu s praktickými príkladmi, na ktorých sme si ukázali aplikáciu zásady opatrnosti prostredníctvom rezerv, opravných položiek a tichých rezerv. Vychádzajúc z uvedených príkladov môže čitateľ získať obraz o tom, aké dôležité je pre účtovnú jednotku dodržiavanie zásady opatrnosti, za účelom zabránenia prenášania rizík a strát do budúcnosti.

Zoznam použitej literatúry

Knihy / Monografie

1. MÁZIKOVÁ, K. a kol. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2013 298 s. ISBN 978-80-8078-567-3
2. ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2011 290 s. ISBN 978-80-8078-418-8
3. ŠLOSÁROVÁ, A. 2012. *Základy účtovníctva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 s. 18. ISBN 978-80-225-3391-1
4. ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2012. *Vybrané kapitoly z účtovníctva podnikateľských subjektov II*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012 150 s. ISBN-978-80-225-3528-1
5. ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014 520 s. ISBN 978-80-225-3800-8

Články v elektronických časopisoch a iné príspevky

6. FABIAN, Š. 2011. Zásady a metódy vedenia účtovníctva príspevkovej organizácie. *Účtovníctvo ROPO a obcí v praxi*. [online]. 2011, vydanie 6 [13. 4. 2014]. Dostupné na internete : <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/uctovnictvo-ropo-a-obci-v-praxi/zasady-a-metody-vedenia-uctovnictva-prispevkovej-organizacie.m-41.html> ISSN 1339-1631
7. PAKŠIOVÁ, R. 2011. Možnosti oceňovania a ohodnocovania v účtovníctve. *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2011, vydanie 5 [13. 4. 2014]. Dostupné na internete : <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/moznosti-ocenovania-a-ohodnocovania-v-uctovnictve.m-1477.html> ISSN 1335-7034
8. ŠULOVSÁ, M. 2007. Zmeny účtovných zásad a účtovných metód a ich zobrazenie v účtovníctve podnikateľa. *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2007, vydanie 9 [2. 4. 2014]. Dostupné na internete : <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/zmeny->

Právne normy

9. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
10. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov
11. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov